

Aktualitātes sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību veicināšanā

J Ū N I J S 2 0 2 2

LATVIJĀ:

- **Saeima 16. jūnijā trešajā lasījumā pieņēma grozījumus Darba likumā**, ar kuriem cita starpā ir **paredzēts ieviest jaunu atvaļinājuma veidu - aprūpētāja atvaļinājumu**. Ar grozījumiem noteikts **pienākums darba devējam piešķirt atvaļinājumu bez darba samaksas saglabāšanas**, ja to pieprasa darbinieks, kuram ir nepieciešams personīgi aprūpēt laulāto, vecāku, bērnu, vai citu tuvu ģimenes locekli, kam nopietna medicīniska iemesla dēļ nepieciešama aprūpe vai atbalsts. Paredzēts, ka atvaļinājumu varēs pieprasīt arī gadījumā, ja būs nepieciešams aprūpēt citu personu, kura dzīvo ar darbinieku vienā māsaimniecībā. Tāpat tika pieņemtas **izmaiņas saistībā ar bērna kopšanas atvaļinājumu**, tostarp nostiprinot darbinieka **tiesības prasīt bērna kopšanas atvaļinājuma elastīgas izmantošanas iespējas**. Ar grozījumiem tika **pagarināts arī laika posms kurā izmantojams bērna tēva atvaļinājums**, kā arī **bērna tēvam ir tiesības uz 10 darba dienu ilgu atvaļinājumu**. Tāpat tika noteikts, ka gadījumā, ja bērna paternitāte nebūs atzīta vai noteikta, bērna tēvs miris vai viņam pārtrauktas aizgādības tiesības, **tiesības uz 10 darba dienu ilgu atvaļinājumu būs citai personai**, lai tā pēc bērna mātes lūguma varētu iesaistīties bērna aprūpē. **Likuma grozījumi stāsies spēkā 1. augustā.**

- **Saeima 16. jūnijā galīgajā lasījumā pieņēma grozījumus likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu"**. Ar šiem grozījumiem tiek noteikts, ka **vecāku pabalsta izmaksas periodu pagarinās par noteiktā grūtniecības atvaļinājuma periodu, ja bērns dzimis pirms grūtniecības atvaļinājuma noteikšanas termiņa**. Vienlaikus ar likumu precizēts paternitātes pabalsta piešķiršanas pamats. Noteikts, ka **par pamatu pabalsta piešķiršanai varēs kalpot arī darba devēja sniegtās ziņas VID Elektroniskās deklarēšanās sistēmā**. Tas pats attieksies uz personu, kura pēc bērna mātes lūguma iesaistās aprūpē, ja bērna paternitāte nav atzīta, noteikta, bērna tēvs ir miris vai bērna tēvam ir pārtrauktas aizgādības tiesības. Likums stāsies spēkā 1. augustā.
- **Kā liecina Centrālās statistikas pārvaldes provizoriskais datu aprēķins, pērn sieviešu stundas vidējā bruto darba samaksa Latvijā bija par 14,6% mazāka nekā vīriešu**. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, plaisa starp sieviešu un vīriešu stundas vidējo atalgojumu samazinājās par 7,7 procentpunktiem.
- **Pagājušajā nedēļā noslēdzās Baltijas jauno talantu programma "Sievietēm zinātnē"**. Baltijas zinātņu akadēmijas un "L'Oreal" balvas saņēma septiņas jaunās zinātnieces no Latvijas, Lietuvas un Igaunijas.
- **Lai stiprinātu jauniešu ar garīga rakstura traucējumiem izpratni par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem, Veselības ministrija sadarbībā ar biedrību "Papardes zieds" īsteno valsts apmaksātas izglītojošas nodarbības** par pubertātes ierosinātajām pārmaiņām, savstarpējām drošām un cieņpilnām attiecībām, robežām, ģimenes modeļiem un tās plānošanas metodēm. Jauniešus nodarbībām var pieteikt izglītības iestādes, attīstības centri, dienas centri un citas iestādes.
- **22. jūnijā norisinājās Sieviešu sadarbības tīkla organizētā Sievietes līderes balvas pasniegšana**, lai sniegtu atzinību un novērtējumu sievietēm, kuras uzņēmušās līderes lomu, kā arī sniegušas nozīmīgu ieguldījumu sabiedrības labā. Apbalvošanā piedalījās labklājības ministrs Gatis Eglītis, tiesībsargs Juris Jansons, Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēdis Gints Kaminskis un Sieviešu sadarbības tīkla valdes priekšsēdētāja Inete Ielīte.

- **Labklājības ministrija aicina pieteikties dalībai Vasaras skolā sociālajiem darbiniekiem par cilvēku tirdzniecību**, kas norisināsies no 16. līdz 18. augustam Ogres novadā. Vasaras skola tiek organizēta sadarbībā ar biedrību "Patvērumus "Drošā māja"" un tās ietvaros tiks nodrošināta padziļināta kompetenču apguve par sociālo darbu ar cilvēku tirdzniecības upuriem, tostarp runājot par dzimumu līdztiesības aspektiem cilvēku tirdzniecības novēršanā un psihosociālā atbalsta saņemšanā. **Dalībnieki ir lūgti reģistrēt savu dalību līdz 15. jūlijam.**
- **2022. gada pirmajos četros mēnešos valsts apmaksātas krūts rekonstrukcijas operācijas saņēmušas 80 sievietes.** Veselības ministrija norāda, ka šogad onkoloģisko slimību ārstēšanai piešķirti 30 miljoni eiro, padarot ārstniecības pakalpojumus pacientiem pieejamākus.
- **27. maijā jau piekto reizi norisinājās sieviešu iedvesmas un izaugsmes pasākums "Forums LĪDERE"**, kurā uzstājās tādas runātājas kā Ināra Mūrniece, Sanita Osipova, Linda Mūrniece, u.c. lektori, kas dalījās savos pieredzes stāstos.
- **Aicinām noklausīties biedrības "Tēvi" vadītāja Laura Bokiša vadīto raidījumu Ģimenes studijā par tēva lomu bērnu audzināšanā**, aicinot tēvus būt klātesošiem bērnu audzināšanā un ģimenes dzīvē.
- **Ukraiņu režisore Marina Nazarenko kopā ar Latvijas dokumentālistiem veido filmu par Ukrainas sievietēm Latvijā ar nosaukumu "Sievietes bez vīriešiem"**. Filmas ietvaros ir intervētas piecas ukraiņu sievietes, kuras radušas patvērumu no kara Latvijā.

EIROPĀ:

- **Eiropas Savienības Padome un Eiropas Parlaments 7. jūnijā panāca provizorisku politisku vienošanos par jaunu Eiropas Savienības tiesību aktu, ar ko veicina līdzsvarotāku dzimumu pārstāvību biržā kotēto uzņēmumu valdēs.** Biržā kotētiem uzņēmumiem būtu jātiecas līdz 2026. gadam panākt, ka vismaz 40% no amatiem, kuri paredzēti direktoriem bez izpildpilnvarām, ieņem nepietiekami pārstāvētā dzimuma pārstāvji. Ja dalībvalstis izvēlētos jaunus noteikumus piemēro gan direktoriem ar izpildpilnvarām, gan direktoriem bez izpildpilnvarām, mērķrādītājs būtu 33% līdz 2026. gadam no visiem direktoru amatiem.
- **9. jūnijā Briselē norisinājās pasākums, kas veltīts sievietēm konflikta zonās,** kuru līdzvadīja Eiropas Savienības Padomes prezidents Šarls Mišels. Īpaša uzmanība tika pievērsta konflikta upuru tiesībām un sieviešu līderībai konfliktu ietvaros. Pasākumā piedalījās Ukrainas pirmā lēdija Olena Zeļenska un Nobela miera prēmijas laureāte Nadija Murada. Papildus **pēc pasākuma norises visi pasākuma organizētāji ir nākuši klajā ar kopīgu paziņojumu saistībā ar veicamajiem uzdevumiem, lai veicinātu sieviešu iespējas un līderību konfliktu kontekstā.**
- **9. jūnijā Eiropas Parlamenta deputāti ar 364 balsīm "par", 154 "pret" un 37 "atturoties" pieņēma rezolūciju, kurā pieprasa ASV augstākajai tiesai uzturēt spēkā spriedumu nozīmīgajā 1973. gada Roe pret Wade lietā, kas ASV konstitūcijā aizsargā tiesības uz abortu.** Eiropas Parlaments nosoda sieviešu seksuālās un reproduktīvās veselības tiesību pasliktināšanos visā pasaulē un aicina nodrošināt drošu abortu pieejamību.
- **Eiropas Komisija ir nākusi klajā ar norādēm, kā palīdzēt cilvēkiem, kas bēg no kara Ukrainā, atrast darbu un piekļūt apmācībām un pieaugušo izglītībai,** īpašu uzmanību pievēršot sieviešu piekļuvei darba tirgum un bērnu aprūpes un skolas izglītības pieejamībai.

- **20. jūnijā Ukrainas parlaments ratificējis Eiropas Padomes konvenciju par vardarbības pret sievietēm un ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija).** Par ratifikāciju balsoja 259 deputāti, "pret" bija tikai astoņi.
- **Polijas parlaments 29. jūnijā izskatīs likumprojektu, kas paredz atvieglot abortu pieejamību sievietēm.** Polijā pašlaik ir spēkā vieni no stingrākajiem abortu ierobežojumiem pasaulē. Sieviešu tiesību aizstāvju kustība "Likumīgi aborti bez kompromisiem" Polijas Seimā ir iesniegusi likumprojektu, kas atļautu sievietēm veikt abortu līdz 12. grūtniecības nedēļai, nepaskaidrojot savas izvēles iemeslu.
- **Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (EIGE) Resursu un dokumentācijas centrs veic izmaiņas,** lai tā lietotāji varētu labāk izmantot šo instrumentu.
- **EIGE valde ir ievēlējusi jaunu EIGE valdes vadītāju - Tanju Auvinenu no Somijas.** Papildus EIGE valdes jaunais sastāvs, kurš tikās pirmajā valdes sēdē 16.-17. jūnijā Viļņā, ir ievēlējis jaunu valdes vadītājas vietnieci - Kiru Apelu no Dānijas.
- **Aicinām iepazīties ar Ziemeļvalstu tēvu pieredzes konferences ierakstu,** kurā tēvi no ziemeļvalstu reģiona dalījās savā pieredzē saistībā ar bērna kopšanas atvaļinājuma jautājumiem. Konference norisinājās Helsinkos 31. martā.

PASAULĒ:

- **ASV augstākā tiesa ir atcēlusi 50 gadus seno Roe pret Wade spriedumu, kas visā valstī legalizēja tiesības uz abortu.** Atceltais 1973. gada spriedums noteica, ka konstitūcija paredz tiesības uz abortu, jo pamatlikumā ir noteiktas tiesības uz privātumu attiecībā uz savu ķermeni. Daudzas starptautiskās organizācijas ir paidušas nosodījumu par šo lēmumu, tostarp **ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas organizācija, norādot, ka reproduktīvās tiesības ir nozīmīgas sieviešu tiesības,** ko pamato arī dažādi starptautiskie līgumi. Sievietēm ir jāgarantē pieeja drošiem abortiem.
- 20. jūnijā ANO Ģenerālās asamblejas 76. sesijas laikā **tika pieņemta rezolūcija 24. jūniju pasludināt par Starptautisko dienu sievietēm diplomātijā.**
- **23. jūnijs tiek atzīmēta kā Starptautiskā atraitņu diena,** lai pievērstu uzmanību šo sieviešu vajadzībām un problēmām. **ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas organizācija 2022. gada Starptautiskās atraitņu dienas kontekstā ir publicējusi paziņojumu,** norādot, ka Covid-19 pandēmija, klimata krīze, kā arī dažādi konflikti visā pasaulē, tostarp karš Ukrainā, ir izgaismojuši vajadzības, kā arī izaicinājumus, ar kuriem saskaras sievietes, kas ir zaudējušas savu partneri.
- **19. jūnijs ir Starptautiskā diena seksuālās vardarbības izskaušanai konfliktos.** **ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas institūcija šīs dienas ietvaros, kā arī Pasaulē bēgļu dienas ietvaros, kas tiek atzīmēta 20. jūnijā, norāda, ka sievietes un meitenes pēdējā gada laikā ir pastiprināti izjutušas seksuālās vardarbības un kara sekas.** Šajā kontekstā 19. un 20. jūnijs iegūst īpašu nozīmi, izgaismojot izaicinājumus, ar kuriem saskaras meitenes un sievietes konflikta zonās.

- **Ekonomikas sadarbības un attīstības organizācija (OECD) 8. jūnijā rīkoja pasākumu, kurā tika apskatīta nodokļu politikas ietekme uz dzimumu līdztiesību**, kā arī tas, kā veiksmīgāk veidot nodokļu politiku, kas veicinātu līdztiesību sabiedrībā.
- **OECD ir publicējusi Ziņojumu par OECD dzimumu līdztiesības rekomendāciju ieviešanu**, kurā tiek apskatīts progress un turpmākas rekomendācijas dzimumu līdztiesības veicināšanai.
- Aicinām iepazīties ar jaunāko OECD **publikāciju par dzimumu līdztiesības situāciju Peru**